

Nødvendig kapitaltilførsel til Danmarks Grundforskningsfond

Fondens formål

Danmarks Grundforskningsfond er en uafhængig fond, der arbejder for at fremme dansk grundforskning inden for alle fagområder. Fondens primære virkemiddel er støtte til oprettelse af forskningscentre på højeste internationale niveau for en 5-10 årig periode – såkaldte "Centres of Excellence". Den årlige støtte udgør gennemsnitligt ca. 300 mio. kr., hvilket svarer til 2% af de samlede offentlige forskningsbevillinger.

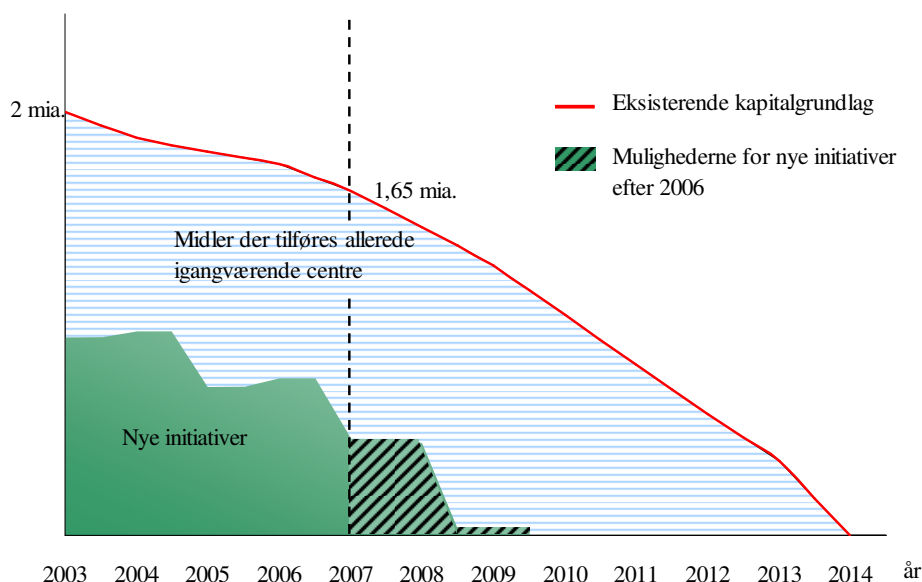
Fondens finansiering

Fonden blev oprettet i 1991 ved en kapitaltilførsel på 2 mia. kr., hvis årlige afkast anvendes til uddelinger. For at opretholde det årlige uddelingsniveau har det siden 1998 været nødvendigt at bruge af selve kapitalgrundlaget. Fra og med 2005 er fonden årligt ligeledes blevet tilført finanslovsmidler til sikring af et øget uddelingsniveau. Gennem årene har 68 centre i alt fået tilsagn om 3,8 mia. kr.

Kapitalgrundlaget snart disponeret

I efteråret 2007 annoncerer fonden endnu en ansøgningsrunde for centre, der vil kunne få en første støtteperiode fra 1. januar 2009 til 31. december 2013. Dermed vil fonden reelt have disponeret hele sit kapitalgrundlag, i fuld overensstemmelse med lovgrundlagets forudsætning om, at kapitalen vil være opbrugt med udgangen af 2013. Figuren nedenfor, der ikke omfatter de finanslovsmidler, som fonden løbende tilføres, viser fondens begrænsede muligheder for at tage nye initiativer på det eksisterende kapitalgrundlag.

Mulighederne for nye initiativer på grundlag af det eksisterende kapitalgrundlag

Også finanslovsmidlerne er afhængige af fondens kapital

Med fondens sidste uddeling på det nuværende kapitalgrundlag *efteråret 2008* forsvinder samtidigt en række af de frihedsgrader, som fonden har haft i forbindelse med brugen af de løbende finanslovsmidler, som siden 2005 har været stillet til disposition til øgede uddelinger. Fondens meget hurtige og fleksible anvendelse af de nye finanslovsmidler har kun kunnet lade sig gøre i kraft af fondskonstruktionen, idet fondens egen kapital midlertidigt har kunnet bruges som garantikapital for de 5/10-årige investeringer i nye centre.

Kapitaltilførsel nødvendig

Det er således nødvendigt, at der ved den kommende lovrevision i folketingsåret 2007/2008 tilføres Danmarks Grundforskningsfond tilstrækkelig kapital til at sikre, at fonden fortsat kan foretage større, langtrækkende satsninger. Det blev da også allerede i Regeringsgrundlaget fra 2005 meldt ud, at regeringen i forbindelse med den aftalte lovændring 2007/2008 ville sikre, at fonden kan fortsætte sit virke.

Fortsat uafhængighed vigtig

Fondens politiske uafhængighed er en vigtig komponent i den meget store succes og respekt, der både i Danmark og i udlandet opleves omkring Danmarks Grundforskningsfond. Eksempelvis etableres der i disse år andre steder i verden grundforskningsfonde, der bygger på de principper, der ligger til grund for Danmarks Grundforskningsfond, senest European Research Council. En række store, private, danske fonde har ligeledes valgt Grundforskningsfondens model for Centres of Excellence i deres forskningsinvesteringer.

Fondskonstruktionen virker efter hensigten

Effekten af de investeringer, som Danmarks Grundforskningsfond har udmøntet siden 1993, viser sig på en lang række områder som etablering af nye markante (tværvideenskabelige) fagmiljøer, faglig publicering, internationalt samarbejde, store forskerpriser, markant videnspredning samt evnen til at tiltrække ekstern finansiering fra udlandet.

Eksempelvis viser helt nye tal fra 2006, at et Grundforskningsfond centers evne til at tiltrække midler fra EU stiger over tid. Det kan også fremhæves, at Grundforskningsfondens centre bidrager med ca. 20% af den samlede danske publicering i internationale toptidsskrifter (Science og Nature). Fondens finansiering repræsenterer ca. 2% af de samlede offentlige forskningsbevillinger.

Mere generelt synes det også at være et indicium for, at fondskonstruktionen virker efter hensigten.

Stor respekt om fondens arbejde

Fra politisk side oplever fonden, at der dels står stor respekt om fondens arbejde, dels er opbakning bag og forståelse for den fondskonstruktion, som fonden blev etableret på i 1991. Også det internationale panel, der i 2003 evaluerede fonden var særdeles positiv over for fondens konstruktion og *anbefalede, at fonden blev sikret en langsigtet finansiel stabilitet.*

Valg mellem finansieringsformer

En kapitalførsel kan ske i form af dels et indskud i fonden, dels en løbende tilførsel af finanslovsmidler. Der er ved et sådant valg ikke kun tale om et valg mellem forskellige finansieringsformer, men også om et valg mellem forskellige strategier til at sikre langsigtede investeringer i dansk grundforskning.

En fondskonstruktion tilgodeser et politisk ønske om, at der stilles stabile midler til rådighed for dansk forskning, idet fonden uddeler midlerne i takt med, at der i Danmark er forskningsgrupperinger på højt internationalt niveau, der kan styrke landets internationale konkurrenceevne. Det overlades således til fondens bestyrelse at sikre en kvalitetsbaseret udvælgelse, et stabilt langsigtet uddelingsniveau samt et tilstrækkeligt afkast.

En finanslovsmode forudsætter, at man fra politisk hold hvert år i forbindelse med finanslovens vedtagelse må forholde sig til fondens midler. Fondens bestyrelse vil ikke i en finanslovbaseret model kunne garantere det langsigtede uddelingsniveau, som er en forudsætning for stabilitet i og effekt af større forskningssatsninger.

Betydeligt finansieringsbehov 1. januar 2014 for de eksisterende centre

Kapitalbehovet understreges også af, at selv en eventuel overgang til ren finanslovsfinansiering fra 2014 og tilhørende tilsagnsmodel vil forudsætte en betydelig tilførsel af (finanslovs)midler allerede i årene forud for

2014. Ved indgangen til 2014 vil fonden – på et nyt lovgrundlag - stå med et betydeligt behov (op mod 900 mio. kr.) for at kunne give tilsagn til videreførelse af igangværende centre.

Som det fremgår af figuren nedenfor, vil centre fra 4., 5., og 6. ansøgningsrunde ved årsskiftet 2013/2014 mangle henholdsvis 1,5 år, 3,5 år og 5 år i at have nået en samlet 10-årig støtteperiode. Det svarer til 600 mio. kr. Hertil kommer afløb på 270 mio. kr. af en 7. ansøgningsrunde, der på et nyt, revideret lovgrundlag bør igangsættes for 5 år fra 2011/2012. Det skal samtidigt understreges, at oversigten alene vedrører videreførelse af aktiviteter, der er finansieret af fondens egne midler, svarende til et aktivitetsniveau på 216 mio. kr. (i 2001-priser) – og således er opgjort uden det øgede støtteniveau, som finanslovsmidlerne siden 2005 har muliggjort.

Finansieringsbehov for eksisterende centre, hvis bevillingsperiode umiddelbart bør forlænges i forbindelse med fondens videreførsel ud over 31. december 2013

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	I ALT
	10 års centre 2005-2015, 1. periode													
					2. periode				65	30				95 mio
		10 års centre 2007-2017, 1. periode												
								2. per.	60	60	60	25		205 mio
			10 års centre 2009-2018, 1. periode											
									60	60	60	60	60	300 mio
								10 års...						
									75	75	75	45		270 mio
														870 mio

Utilsigtede opbremsninger bør undgås

Fondens uddelinger i disse år ligger væsentligt under det gennemsnitlige uddelingsniveau på 216 mio. kr. (2001-priser). Det skyldes, at fondens dispositionsmuligheder - på trods af lovrevisioner med hele 5 års mellemrum (1998, 2003 og 2007/08) - har været for korte til at undgå utilsigtede opbremsninger med langtrækkende effekt. Fondens vil først i 2008 fuldt ud have genvundet sit uddelingsniveau, og der har således ikke været nogen forskningsmæssig begrundelse for nedgangen i udbetalinger siden 2003.

Planlægningen af fondens hovedvirkemiddel, Centres of Excellence, forudsætter således finansiell sikkerhed i en lang periode. Det er også vigtigt at fremhæve, at en snarlig kapitaltilførsel ikke vil påvirke det aktuelle aktivitetsniveau, da et forøget kapitalgrundlag først skal anvendes efter 2013.

Bestyrelsen for Danmarks Grundforskningsfond anbefaler et indskud på 3-4 milliarder kroner i fonden fra 2008-2010.

På det seneste har det fra flere sider været fremført, at det aktuelle store ekstra overskud på statens finanser ikke kun bør gå til afdrag på statsgælden, men også aktivt bruges til investeringer i fremtiden. På den baggrund foreslår Danmarks Grundforskningsfonds bestyrelse at en mindre del af disse midler tilføres Danmarks Grundforskningsfond f.eks. med 1 mia. kr. årligt i finanslovene 2008, 2009 og 2010 til forøgelse af fondskapitalen. Dette vil både sikre at midlerne faktisk bliver anvendt til langsigtede investeringer til gavn for fremtidige generationer, samtidig med at det ikke vil påvirke det aktuelle aktivitetsniveau, da det forøgede kapitalgrundlag først bør give anledning til øget aktivitet når det aktuelle kapitalgrundlag er opbrugt omkring 2013. Således vil en

kapitaltilførsel på 3 mia. kr. kunne sikre fondens virke i yderligere 25 år og en kapitaltilførsel på 4 mia. kr. vil kunne sikre fondens virke i yderligere op til 40 år.

Særligt om brugen af fondens finanslovsmidler

Grundforskningsfonden har siden 2005 løbende disponeret over finanslovsmidler. Der blev i 2005 indskudt 1 mia. kr. i en Finansieringsfond, hvis årlige afkast på 4 % kan uddeles af fonden. Indskuddet blev i 2006 forøget med 625 mio. kr., hvorfor det årlige afkast til uddeling nu er 65 mio. kr.

En del af finanslovsmidlerne (100 mio. kr.) blev i 2005 disponeret til igangsættelse af 4 nye centre, men midlerne har også muliggjort, at fonden har kunnet tage 3 initiativer til styrkelse af internationaliseringen af dansk forskning.

I 2005 etablerede fonden gæsteforskerprogrammet ”Niels Bohr Visiting Professorship”. Programmets formål er at fremme internationaliseringen af dansk grundforskning ved fra udlandet at tilføre den danske universitetsverden gæsteforskere af høj videnskabelig kvalitet (90 mio. kr.).

I 2006 tog fonden initiativ til et særligt program for ”Danmarks Grundforskningsfonds Professorer”. Formålet med dette initiativ er at styrke dansk grundforskningens konkurrencedygtighed ved at tiltrække internationale eliteforskere til en fast ansættelse ved et dansk universitet (58 mio. kr.).

I 2007 har fonden oprettet et program for international talentrekruttering til uddeling for fondens centre – ”International Talent Recruitment Program”. Med dette initiativ ønsker fonden at styrke muligheden for, at fondens centre generelt kan tiltrække internationale kapaciteter til at løfte centrenes forskningsaktiviteter.

Fondens meget hurtige og fleksible anvendelse af de nye finanslovsmidler har kun kunnet ladet sig gøre i kraft af fondskonstruktionen, idet fondens egen kapital midlertidigt har kunnet bruges som garantikapital for de 5/10-årige investeringer.